

# Cynisme ftw

Is het cynisch om, in een wereld waar ruimschoots een derde van de huwelijken strand, in ware liefde te geloven? En wat is cynisme nou eigenlijk? Is het wel zo 'slecht' als het publiekelijk bekend staat? Wie de geschiedenis bestudeerd kan hier twee hoofdstromingen benoemen. Het oude Griekse cynisme en het moderne begrip 'cynisme', ook wel als 'psychologisch cynisme' aangeduid.

## De oude Grieken

De oude Griekse stroming wordt wel gepersonifieerd door Diogenes van Sinope, oftewel de filosoof van de ton. Hij probeerde afstand te nemen van alle toentertijd moderne ongemakken en zo simpel mogelijk te leven. Toen hij eens een kopje water uit een bron schepte, en links van zich een hond bezig zag die het water gewoon met zijn tong zijn mond in slobberde, gooide hij zijn kopje vol overtuiging weg: óók overbodig, dus weg ermee. De benaming stamt dan ook niet voor niets af van kynikos, het Griekse woord voor hond. Het doel van dergelijke praktijken was onthechting, oftewel ataraxia, een geestelijke toestand die, bijvoorbeeld, leuk (maar niet echt psychologisch accuraat) gepersifleerd wordt door Josh Hartnett in de film Lucky Number Slevin.

Ataraxia is dus een staat van pure onthechting van de wereld. Een bekend verhaal is dat van de rijke Job-achtige koopman die in één dag door een aardbeving en wat al niet meer, al zijn vee verliest, zijn huis met daarin zijn vrouw en kinderen voor zijn ogen in ziet storten en vervolgens blij verzucht dat hij in orde is omdat hij niets heeft verloren dat van hem is: hoe minder bezit, hoe minder er te verliezen valt, aldus de gedachte.

## Het moderne cynisme

Het hedendaagse psychologisch cynisme wordt gekenmerkt door een soortgelijke toestand. Ik kende het voornamelijk als een vorm van humor voordat ik doorkreeg dat het ook een levenshouding kan zijn. Cynisme in deze vorm wordt gedefinieerd als bedekte spot, bitterheid, ongevoeligheid, oftewel een houding die voortkomt uit wantrouwen, scepsis tegenover de goede bedoelingen van de medemens.

Wikipedia voegt daar aan toe dat het ook kan gaan om een houding van wantrouwen tegen het nut van instituties of een grote mate van ongevoeligheid voor de gevolgen van de eigen daden. Aangezien dat laatste ons al vrij snel aan een psychopaat doet denken (die trouwens vooral aan zichzelf denkt en anderen als instrumenten ziet, en bovenal betrekkelijk weinig last heeft van wat de gemiddelde mens een schuldgevoel zou noemen) en wij toch voornamelijk positief, liefdevol en goed in het leven willen staan, is cynisme niet echt een hooggeachte levenshouding. Wat overigens wel raar is in een Europese cultuur waar het christendom, die de mens toch voornamelijk zondig, als ('het vlees is') zwak en tot alle kwaad in staat acht, tot voor nu de grootste is.

De vraag die hier wordt gesteld is of die negatieve houding ten opzichte van de cynische houding terecht is? Is cynisme niet juist handig? Wie wil er nou de ongelukkige naïeve stumper zijn die met open ogen in een kuil wandelt. Terughoudendheid en gecalculeerdheid zijn geen totaal onnuttige instrumenten. Het behoedt je voor fouten en misstappen. En wat dan nog als je alles en iedereen zijn motieven wantrouwt? Wat is daar mis mee?

De voorbarige conclusie die te trekken valt is dat je het aan een persoon af kan meten in hoeverre zijn cynisme beslag van hem neemt. Iemand die niemand in zijn vriendenkring toelaat of misschien niet eens een vriendenkring heeft uit angst ooit teleurgesteld te worden, van zo iemand kan gezegd worden dat zijn cynisme hem verteed. Maar iemand die wel gewoon vrienden heeft, leuke dingen met hen doet, maar dan ook weer niet hogelijk verbaasd is als zijn vriendin er met zijn beste vriend vandoor gaat. Is dat geen vorm van cynisme waar je U tegen hoort te zeggen?

Als je alle hoop verloren hebt en nergens meer aan begint, dat lijkt te ver te gaan en onwenselijk te zijn, vooral ook omdat een betrokken en trouwe vriendjes- en vriendinnetjeskring een grote toevoeging aan je leven kan zijn. Daar afstand van doen om jezelf eventuele toekomstige tragedies te besparen is het kindje met het badwater weggooien: de put delven voordat hij überhaupt gegraven is, en liever van dorst sterven dan de kans lopen om besmet water te drinken.

Maar een levensinstelling koesteren die je voor al te diepe gaten behoed, dat maakt je alleen maar minder kwetsbaar, en misschien tegelijkertijd ook wel weerbaarder. Die instelling moet zich alleen geen meester van je leven maken.

## De cynische relatie

Laten we een voorbeeld nemen. Aan het begin van dit stukje werd een statistiek gemeld: meer dan een derde van de huwelijken strand. Misschien dat mensen daarom ook wel steeds minder en minder trouwen, de huwelijkse belofte 'tot de dood ons scheidt' lijkt belachelijker dan ooit, ook al zijn er meer dan genoeg huwelijken die een gouden of hogere leeftijd bereiken. Persoonlijk ben ik er, mede dankzij net genoemde statistieken, van overtuigd dat wij de generatie van het samenwonen zijn, van meerdere opeenvolgende lange relaties. Samenwonen hoort daarbij, maar blijf ingeschreven staan voor een huurwoning. You may never know when you're gonna need it. De cynicus verwacht, stiekem, níet bewust, en zeker niet de hélé tijd, dat slechte gebeurtenissen hem ook ten deel kunnen vallen.

Maar hoe staat iemand bij wie zulke gedachten welig in de hersenpan rondtieren in een relatie? Er is natuurlijk kans op een neerwaartse spiraal. De relatie gaat slechter, en aangezien hij de relatie toch al als uiteindelijk gedoemd zag, heeft de cynicus weinig zin in relatietherapie en wat al dies meer zij. Want wie wil er nou proberen het noodlot te bezweren? Toch zeker niet de cynicus!

Zo'n inschatting is echter grotendeels onterecht.

## De onterechte aanname

De grote denkfout die hier wordt gemaakt is de (onterechte, en misschien ook wel een tikje cynische) aanname dat de cynicus niet verleid kan worden. Ook de cynicus kan door de pijlen van Cupido dodelijk worden getroffen, en wat doen mensen die verliefd worden? Die kijken door een roze bril. Maar dat houdt natuurlijk na een paar jaartjes wel weer op (zie ook het boek van de grote Franse cynicus en alliantie-genoot van Michel Houellebecq, Frederic Beigbeder: "Liefde duurt drie jaar").

Een houding die voortkomt uit wantrouwen en scepsis tegenover de goede bedoelingen van de medemens sluit niet tegelijkertijd een houding van betrokkenheid uit. Liefde en cynisme sluiten elkaar niet uit. Cynisme en vriendschap ook niet. Natuurlijk gaat de cynicus in het dagelijks leven niet de hele tijd cynisch met iedereen om. Ook de cynicus kent vriendschap, vertrouwen, liefde. Ook de cynicus kan zich inzetten voor zijn werk, maar dat niet omdat hij er stellig van overtuigd is dat hij nobele doelen nastreeft, nee, de cynicus helpt zichzelf, en daardoor, daar-mee, zijn medemens. Ook de cynicus kan verliefd worden, maar vraag hem niet om consciëntieus de stelling dat eeuwige liefde bestaat te beamen. Ook de cynicus vertrouwt zijn familie, zijn vrienden, zijn collega's, maar vraag hem niet of hij denkt te weten dat hij over dertig jaar nog even nauw bij iedereen betrokken is. De cynicus weet dat mensen verhuizen voor hun baan, voor hun liefdes, en dat het ook toch echt óók uit het hart is, niet compleet, maar het is wel.

Nee, ook de cynicus is niets menselijks vreemd.

Dus laat de huwelijks-aanvragen maar komen.